

“Sporcular İçin Çift Kariyer Yetkinliği Ölçeği”nin Türkçe Uyarlaması

The Turkish Adaptation of “Dual Career Competency Questionnaire for Athletes”

^aDuygu KARADAĞ^a, ^bF. Hülya AŞÇI^b

^aHaliç Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

^bMarmara Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE

Bu araştırma Duygu Karadağ'ın "Adolesan Sporcularda Çift Kariyer Yetkinliğinin Belirleyicileri ve Sonuçları" başlıklı Marmara Üniversitesi'nde 2021 yılında hazırlanan doktora tezinden üretilmiştir.

ÖZET Amaç: Çalışmada sporcuların, spor ve eğitim hayatlarını başarılı bir şekilde birleştirmesi için gereken yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen “Sporcular için Çift Kariyer Yetkinliği Ölçeği”nin [Dual Career Competency Questionnaire for Athletes (DCCQ-A)] Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. **Gereç ve Yöntemler:** Araştırmaya 13-22 yaş aralığında 113 kadın ve 108 erkek olmak üzere 10 farklı spor branşından toplam 221 ($\bar{X}_{\text{yaş}} = 15,87$; $Ss = 2,06$) sporcu katılmıştır. Algılanan Yetkinlik ve Algılanan Önem olmak üzere iki ayrı formu bulunan, 29 madde, 5'li Likert tipi değerlendirmeye sahip olan ölçeğin; çift kariyer yönetimi, kariyer planlama, duygusal farkındalık ve sosyal zekâ ve uyum alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için doğrulayıcı faktör analizi; yakınsak ve iraksak geçerlikleri için Ortalama Açıklanan Varyans [Average Variance Extracted (AVE)], Maksimum Paylaşılan Varyansın Karesi [Maximum Squared Variance (MSV)] ve Paylaşılan Varyansın Karesinin Ortalaması [Average Shared Squared Variance (ASV)], Bileşik Güvenirlilik [Composite Reliability (CR)] değerleri hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini sınamak için ise Cronbach alfa iç tutarlık ve CR katsayıları hesaplanmıştır. **Bulgular:** Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri, Algılanan Yetkinlik Formu için 0,82 ile 0,94; Algılanan Önem Formu için 0,86-0,93 aralığında değişmekte ve modelin her iki form için de iyi uyum indeks değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Ölçeğin her iki formu için hesaplanan MSV, ASV ve AVE değerleri ölçeğin yakınsak ve iraksak geçerliğini; Cronbach alfa ve CR katsayıları ise envanterin güvenilirliğini desteklemektedir. **Sonuç:** Elde edilen bulgular, DCCQ-A'nın sporcularda çift kariyer yetkinliklerinin değerlendirilmesi için geçerlik ve güvenilirlik koşullarını sağladığını ortaya koymaktadır.

ABSTRACT Objective: In the study, it was aimed to examine the validity and reliability of the Turkish form of the "Dual Career Competency Questionnaire for Athletes" (DCCQ-A), which was developed to evaluate the competencies of athletes to successfully combine their sports and educational lives. **Material and Methods:** A total of 221 ($\bar{X}_{\text{age}} = 15.87$; $Sd = 2.06$) athletes from 10 different sports branches, including 113 women and 108 men between the ages of 13-22, participated in the study. The scale has two forms, Perceived Competence and Perceived Importance, 29 items, 5-point Likert type evaluation; dual career management, career planning, emotional awareness and social intelligence and adaptation sub-dimensions. Confirmatory factor analysis for the construct validity of the scale; Average Variance Extracted (AVE), Maximum Squared Variance (MSV) and Average Shared Squared Variance (ASV), Composite Reliability (CR) values were calculated for convergent and divergent validity. Cronbach alpha and CR coefficients were calculated to test the reliability of the scale. **Results:** According to the confirmatory factor analysis results, the factor loads of the items in the scale were 0.82 and 0.94 for the perceived competence form; It ranges from 0.86 to 0.93 for the perceived importance form and the model has good fit index values for both forms. The MSV, ASV and AVE values calculated for both forms of the scale show the convergent and divergent validity of the scale; Cronbach's alpha and CR coefficients support the reliability of the inventory. **Conclusion:** The findings show that the DCCQ-A provides validity and reliability conditions for the evaluation of dual career competencies in athletes.

Anahtar Kelimeler: Çift kariyer; sporcu-öğrenci; yetkinlik; doğrulayıcı faktör analizi; geçerlik ve güvenilirlik

Keywords: Dual career; athlete-student; competence; confirmatory factor analysis; reliability and validity

Sportif kariyer yorucu ve zaman alıcı bir görev iken, aynı zamanda heyecan verici ve keyifli bir de-

neyimdir. Sporcuların birçoğu, sportif kariyerlerini bir eğitim veya meslekle birlikte takip ederler. Bu

Correspondence: Duygu KARADAĞ
Haliç Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: duygukaradag@halic.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Sports Sciences.

Received: 02 Nov 2020

Accepted: 31 Jan 2021

Available online: 02 Mar 2021

2146-8885 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

süreç, sporcuların zorunlu eğitime katılmasıyla başlayıp, daha sonraki dönemde çoğunluğunun yüksek öğrenim veya mesleki istihdama dâhil olmasıyla devam eder.¹ Diğer bir deyişle sporcular; antrenmanları, müsabakaları, okuldaki eğitimleri veya meslekleri arasında denge kurmaya çalışırlar.² Egzersiz ve spor psikolojisi alanyazınında çift kariyer olarak adlandırılan bu durum, Avrupa Komisyonuna göre sporcunun hayattaki tam potansiyeline ulaşmasını sağlayan, eğitim, öğretim veya sporla çalışmanın başarılı bir birleşimi olarak tanımlanmıştır.³ Çift kariyer, genel olarak bireyin aynı anda iki kariyere birden sahip olması veya aynı zamanda sahip çıkılan her iki uğraş içinde unvan, statü ve kariyer sahibi olmak anlamına gelmektedir.⁴ Çift kariyer sporcuların, atletik kariyerlerini eğitim ve mesleki yönelimlerine paralel olarak başarılı bir şekilde başlatması, geliştirmesi, sonuçlandırması ve eş zamanlı olarak kimlik oluşumu ve ekonomik özgürlük gibi diğer gelişimsel görevlerin de çözümlenmesi yönünde artan toplumsal beklentileri kapsamaktadır.⁵

Sporcular, çift kariyer süreçlerini devam ettirmeye çalışırken akademik, atletik, psikolojik, sosyal ve finansal düzeylerde çeşitli talep ve zorluklarla karşılaşmaktadırlar.⁶ Birçok araştırmacı sporcuların, çift kariyerin getirdiği taleplerle ve zorluklarla başa çıkma kapasitelerini en üst düzeye çıkarmak ve spor, eğitim veya mesleki yaşantılarını dengeli bir şekilde sürdürmeleri için sahip olmaları gereken bazı bireysel yetkinliklerin olması gerektiğini vurgulamıştır.⁷⁻¹² Bu kapsamda yapılan araştırmalarla sporcuların zaman yönetimi, kariyer planlama, duygusal farkındalık, sosyal zekâ, öz denetim, öz disiplin, önceliklendirme, hedef belirleme, özerklik ve iletişim becerileri gibi yetkinliklere sahip olmaları gerektiği ortaya konmuştur. Sporcuların çift kariyer süreçleriyle ilgili zorluklar ve bu zorluklarla baş etmek için gerekli olan bu yetkinliklerin değerlendirilmesi için birçok ölçüm aracı geliştirilmiştir. Örneğin Lupo ve ark., sporcuların çift kariyerle ilgili motivasyonlarını, Spor ve Akademik Hayata Yönelik Motivasyon Ölçeği kullanarak; Shimamoto, Tokairin, Murakami ve Ishii, Sporcular için Gerekli Yaşam Becerileri Değerlendirme Ölçeği'ni kullanarak öğrenci-sporcuların yaşam becerilerini araştırmışlardır.^{13,14} Sandstedt ve ark. ise öğrenci-sporcuların kariyer araştırmala-

rına yönelik tutumlarını Öğrenci-Sporcu Kariyer Durum Envanteri kullanarak değerlendirmiştir.¹⁵ Bu ölçüm araçları, sporcuların çift kariyer yetkinliklerinin, motivasyon, yaşam becerileri ve kariyer araştırması gibi belirli unsurlarını ölçmede önemli olduğunu kanıtlanmış olsa da sporcuların kariyer gelişimlerini bütünsel olarak (atletik, akademik, psikolojik, psiko-sosyal, finansal) ele almamaktaydı. Bu nedenle sporcuların çift kariyer yetkinliklerine ilişkin algılarını değerlendirmek, sahip oldukları yetkinliklerini geliştirmelerine yardımcı olmak ve bu süreçten erken ayrılmalarını önlemeyle sporcuların bu sürece başarılı bir şekilde dâhil olma, sürdürme, sonuçlandırma düzeylerini artırma ihtiyacı; bütünsel gelişimi kapsayan ve çok düzeyli taleplerle başa çıkmak için gerekli olan yetkinlikleri ölçen, geçerli ve güvenilir bir araç geliştirme ihtiyacını beraberinde getirmiştir.^{8,12,16} Bu bağlamda, sporcuların çift kariyerlerine dair yetkinlikleri için kapsamlı bir ölçüm aracına olan ihtiyacı göz önünde bulundurarak, De Brandt ve ark. tarafından çift kariyer yetkinliğini algılanan önem, sahip olma ve geliştirme ihtiyacı (algılanan önemle çift kariyer yetkinliğine sahip olma arasındaki fark) açısından ele alan bir ölçüm aracı geliştirilmiştir.¹⁷ Ölçekte bu yetkinlikler, dört genel yeterlik olarak ele alınmıştır; (a) Çift kariyer yönetimi (elit spor ve eğitimin içerdiği gereksinimleri dengeleme ve bunlara bağlı kalma yeteneği); (b) Kariyer planlama (çift kariyer için planlama alışkanlıkları ve beklenmedik durumlar için esneklik); (c) Duygusal farkındalık (sporcuların çift kariyerlerinin sıkıntılarını, gelişimsel baskılarını ve duygularını etkili bir şekilde kontrol etme ve başa çıkma yetkinliği) ve (d) Sosyal zekâ ve uyum (sporcuların, kolaylaştırıcı bir çift kariyer ortamı oluşturmak ve korumak için gerekli olan sosyal ilişkiler kurma yetkinliği). Ülkemizde ise çift kariyer ve çift kariyer yetkinliğiyle ilgili çalışmalar sınırlıdır. Örneğin sporcuların, spor ve eğitim kariyerlerini sürdürmek ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları, nitel araştırma yöntemleriyle belirlenmeye çalışıldığı, sadece bir araştırma mevcuttur.¹⁸ Bu bağlamda bu çalışmanın amacı, öğrenci-sporcuların çift kariyer sürecindeki yetkinliklerini nicel yöntemle anlamak ve Sporcular için Çift Kariyer Yetkinliği Ölçeği'nin [Dual Career Competency Questionnaire for Athletes (DCCQ-A)] Türkçe geçerlik ve güvenilirliğini test etmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

KATILIMCILAR

Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde, olası- lıksız örnekleme türlerinden uygun örnekleme tek- niği kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde ise örneklem sayısının madde sayı- sına oranının beşten daha düşük olmaması önerisi (Aksu, Eser ve Güzeller) dikkate alınarak, çalışmaya 2019-2020 sezonunda mücadele eden 13-22 yaş arası en az 2 yıl spor deneyimine sahip, 113 kadın (yaş=15,71±1,94) ve 108 erkek (yaş=16,04±2,18) olmak üzere bireysel (yüzme, cimnastik, tenis, ka- rate, judo) ve takım sporlarından (voleybol, bas- ketbol, futbol, sutopu, hentbol) ulusal ve uluslararası düzeyde mücadele eden toplam 221 (yaş=15,87±2,06) sporcu gönüllü olarak katılmıştır.¹⁹ Sporcuların spor deneyimi ortalaması 7,43±2,23 yıl- dır. Kadın sporcuların spor deneyimi ortalaması 7,56±2,05 yıl iken, erkek sporcuların spor deneyimi ortalaması 7,30±2,40 yıldır. Sporcuların spor yapma sıklığı ortalamaları 5,82±0,65 gündür; kadın sporcu- ların spor yapma sıklığı 5,81±0,59 gün iken, erkek sporcuların spor yapma sıklığı 5,84±0,71 gündür. Ka- tılımcıların %51,1'i millî sporcudur. Sporcuların %86,5'i lise düzeyinde, %14,5'i üniversite düzeyinde eğitim görmektedir.

VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi demografik bilgilerinin yanı sıra ne kadar süredir bu sporla uğraştıkları ve haftalık an- trenman sayılarını içeren sorulardan oluşan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Form, araştırmacı tarafın- dan oluşturulmuştur.

Sporcular için Çift Kariyer Yetkinliği Ölçeği: De Brandt, Wylleman, Torregrossai, Schipper-Van Veld- hoven, Minelli, Defruyt ve De Knop tarafından spor- cuların spor ve akademik eğitimini başarılı bir şekilde birleştirmesi için gereken yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek; 29 madde ve dört alt boyuttan oluşmaktadır. 5'li Likert tipinde değerlendirilmeye sahip olan ölçek; Algılanan Yetkinlik ve Al- gılanan Önem olmak üzere iki form içermektedir. Maddeleri aynı olan bu iki formdan Algılanan Yet- kinlik formu; elit öğrenci sporcuların çift kariyer yet-

kinliğine sahip olma algılarını (hiç sahip değilim=1; çok sahibim=5) değerlendirirken; Algılanan Önem formu çift kariyer yetkinliklerinin onlar için ne kadar önemli (önemsiz=1; çok önemli=5) olduğunu değer- lendirmektedir. Ölçekte yer alan 4 alt boyutun açık- laması ve alt boyutların maddelerine ilişkin örnekleri aşağıda sunulmuştur:¹⁷

Çift Kariyer Yönetimi: Sporcuların, elit spor ve akademik eğitimin zorlu (günlük) kombinasyonlarına örgütlenme, denge kurma ve bağlı kalma yetenekle- rini yansıtan uzmanlık faktörüdür. “Kendini hem sporda hem de eğitim kariyerine ilişkin çalışmalarda başarılı olmaya adama.”

Kariyer Planlama: Sporcuların, çift kariyerle- rini planlama yetenekleri ve çift kariyer sonrası ola- bilecek sapmalarla başa çıkmak için gereken esneklikleri yansıtan faktördür. “Çift kariyer sonra- sında hayatta nereye ulaşmak istediğine dair bir gö- rüşe sahip olma.”

Duygusal Farkındalık: Sporcuların çift kariyer- den kaynaklanan sıkıntıları, gelişimsel baskıları ve duyguları etkin bir şekilde kontrol etme ve başa çıkma yetkinliklerini yansıtan faktördür. “Spor ve eğitim kariyerindeki zorlukların üstesinden gelmede kendi yeteneklerine inanma.”

Sosyal Zekâ ve Uyum: Sporcuların, elit yaşam tarzını korumak, kolaylaştırıcı bir çift kariyer ortamı yaratmak ve yeni bir sosyal ortama uyum sağlamak için gerekli olan kişiler arası destek arayışı yetkinlik- lerini yansıtan faktördür. “Spor ve eğitimde akran- larla sosyal ilişki kurabilme yeteneği.”

VERİLERİN TOPLANMASI

Ölçeğin, Türkçeye uyarlanmasında Beaton, Bombar- dier, Guillemine ve Ferraz tarafından önerilen aşama- lar takip edilerek standart çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır.²⁰ Çeviri sürecinin ilk aşamasında, ölçe- ğin İngilizce orijinali, akademik olarak İngilizce dil bi- limi alanından bir, egzersiz ve spor psikolojisi alanından iki uzman olmak üzere üç kişi tarafından Türkçeye çevrilmiştir. İkinci aşamada ölçeği en iyi temsil eden maddeleri belirlemek üzere, ilk aşamada ortaya çıkan üç farklı çeviriden benzer ve farklı çevi- rilerin yer aldığı bir anket formu oluşturularak, bu form spor psikolojisi alanından iki uzmana gönderilmiştir.

Üçüncü aşamada, uzmanların önerisi doğrultusunda ortak veya farklı olarak belirlenen maddelerden oluşan form, farklı bir İngilizce dil bilimeci tarafından tekrar İngilizceye çevrilmiştir. Çeviri sürecinin son aşamasında, 1, 2 ve 3. aşamalarda oluşturulan tüm çeviriler bir uzman yargıcına gönderilmiştir. Uzman yargıcı tarafından geri çeviriden elde edilen maddelerle orijinal ölçek maddeleri karşılaştırılarak, birbirine en yakın çevirilerle orijinal dildeki maddeleri Türk dilinde en iyi ifade eden çeviriler göz önünde bulundurularak, Türkçe ölçeğe en uygun hâli verilmiştir.

Ölçeğin son hâli oluşturulduktan sonra İstanbul ilinde yer alan örneklem grubu için ailelerinden ve bağlı buldukları kulüplerden izin alınarak, araştırmanın verileri toplanmıştır. Çalışmaya seçilen sporculara veri toplama aracı dağıtılmadan önce bilgilendirme yapılmıştır. Araştırma kapsamında seçilen sporcuların çalışmaya katılmaları, gönüllülük esasına bağlı olduğu için hem sporculara hem de ailelerine bilgilendirme formu ve onam formu ayrı ayrı doldurtulmuştur. Çalışmanın yapılabilmesi için Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünden Etik Kurul onayı (13.05.2019-130) alınmıştır. Ayrıca çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin analizine geçilmeden önce ilk olarak veri setindeki hatalı veriler incelenmiş, gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Veri setine ilişkin normal dağılım durumu veya analiz sonuçlarını etkilemesi muhtemel durumlardan kaçınmak için veri setindeki kayıp ve boş veriler incelenmiş, bu bağlamda yapılan kayıp veri analizi sonucunda, kayıp ya da boş değerlere rastlanılmamıştır.²¹ Sonraki adımda çok değişkenli analizlerde normallik varsayımının karşılanıp karşılanmadığı ve veri setindeki uç değerler Mahalanobis uzaklık değerleri yardımıyla incelenmiş ve veri setinde bulunan 12 uç değer çalışmadan çıkartılmıştır.

DCCQ-A'dan elde edilen puanların oluşturduğu faktör yapısı, her iki form (Algılanan Yetkinlik, Algılanan Önem) içinde IBM SPSS AMOS 25 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yöntemiyle incelenmiştir. DFA'da esas alınan uyum indeksleri χ^2/sd (ki-karenin serbestlik derecesi bölümünden elde edilen değer), Ortalama Hata Kara-

kök Yaklaşımı [Root Mean Square Error Approximation (RMSEA)], Normlandırılmış Uyum İndeksi [The Normed Fit Index (NFI)], Karşılaştırmalı Uyum İndeksi [Comparative Fit Index (CFI)] ve Standardize Edilmiş Ortalama Hataların Karekökü [Standardized Root Mean Squar Residual (SRMR)]dir. RMSEA değerlerinin 0,05'ten küçük olması mükemmel uyumu, 0-0,05 aralığı iyi uyumu, 0,05-0,10 ise kabul edilebilir uyumu; CFI değerinin 0,97-1 aralığı iyi uyumu, 0,95-0,97 kabul edilebilir uyumu işaret ettiği belirtilmektedir.²² Ayrıca NFI, Artan Uyum İndeksi [Incremental Fit Index (IFI)], ve Tucker-Lewis İndeks [Tucker-Lewis Index (TLI)] değerlerinin 0,90'ın üzerinde olması kabul edilebilir, 0,95-1,00 arasında olması ise modelin mükemmel uyum gösterdiği anlamına gelmektedir.²³

Ölçme aracına ilişkin yakınsak ve iraksak geçerliliklerini test etmek için Ortalama Açıklanan Varyans [(Average Variance Extracted (AVE)] değeri, Maksimum Paylaşılan Varyansın Karesi [Maximum Squared Variance (MSV)] ve Paylaşılan Varyansın Karesinin Ortalaması [Average Shared Squared Variance (ASV)] ile Bileşik Güvenirlik [Composite Reliability (CR)] katsayısı kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirliliği, Cronbach alfa iç tutarlık ve CR katsayılarının hesaplanmasıyla incelenmiştir.

BULGULAR

Verilerin analizine geçilmeden önce normal dağılıp dağılmadığı, çarpıklık ve basıklık katsayıları üzerinden incelenmiştir.^{24,25} Bu kapsamda basıklık ve çarpıklık katsayılarının ideal olarak +1 ve -1 arasında olmasının gerektiği, fakat +2 ve -2 arasındaki değerlerin de kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir.²⁶ Ölçeğin alt boyutlarına ait basıklık ve çarpıklık katsayıları incelendiğinde, Algılanan Yetkinlik Formu için çarpıklık katsayısı; -1.39 ile 1.17; basıklık kat sayısı -0.13 ile 1.35 aralığındadır. Algılanan Önem Formu için çarpıklık katsayısı; -1.36 ile -0.88; basıklık kat sayısı ise 0.52 ile -0.19 aralığındadır. Elde edilen bulgular, normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir.

DOĞRULAYICI FAKTÖR ANALİZİ

Sporcular için DCCQ-A'nın özgün faktör yapısı her iki formu (Algılanan yetkinlik, Algılanan Önem)

TABLO 1: Sporcular için çift kariyer yetkinliği ölçeğinin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları.

Algılanan yetkinlik	χ^2/df	CFI	IFI	NFI	TLI	SRMR	RMSEA
	1,78	0,97	0,97	0,93	0,96	0,03	0,06
Algılanan önem	χ^2/df	CFI	IFI	NFI	TLI	SRMR	RMSEA
	2,14	0,95	0,95	0,91	0,95	0,03	0,07

χ^2/df : Ki-karenin serbestlik derecesi bölümünden elde edilen değer; CFI: Karşılaştırmalı uyum indeksi; IFI: Artan uyum indeksi; NFI: Normlandırılmış uyum indeksi; TLI: Tucker-Lewis indeksi; SRMR: Standardize edilmiş ortalama hataların karekökü; RMSEA: Ortalama hata karakök yaklaşımı.

içinde DFA ile sınanmıştır. DCCQ-A Algılanan Yetkinlik Formu uyum indekslerinden ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer 1,78'dir. Bunun yanı sıra RMSEA: 0,06, SRMR: 0,03, NFI: 0,93, TLI: 0,96, IFI ve CFI: 0,97'dir. DCCQ-A Algılanan Önem formu uyum indekslerinden ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer ise 2,14 olup; RMSEA: 0,07, SRMR: 0,03 NFI: 0,91, TLI, IFI ve CFI: 0,95'tir (Tablo 1).

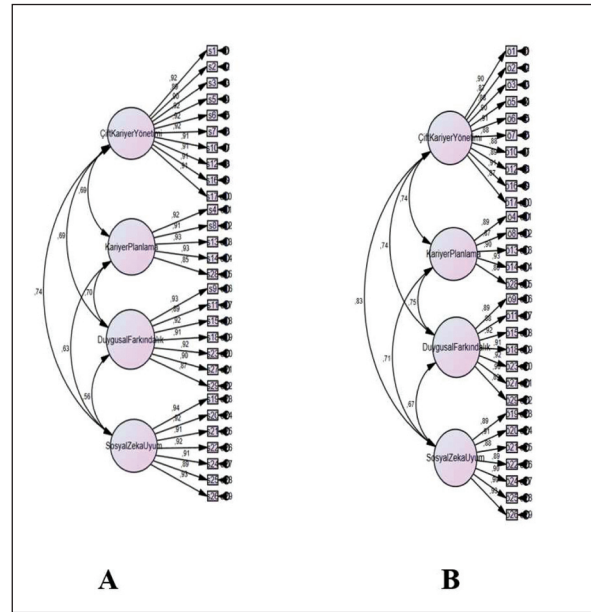
Sonuçlar incelendiğinde, test edilen model için elde edilen değerlerin kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu görülmektedir. DFA'ya göre ölçeğin Algılanan Yetkinlik (A) ve Algılanan Önem (B) formlarından elde edilen faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmektedir.

Elde edilen bulgulara göre DCCQ-A Algılanan Yetkinlik Formu "çift kariyer yönetimi" alt boyutunun faktör yükleri 0,89-0,92, "kariyer planlama" alt boyutunun faktör yükleri 0,85-0,93, "duygusal farkındalık" alt boyutunun faktör yükleri 0,87-0,93, "sosyal zekâ ve uyum" alt boyutunun faktör yükleri 0,82-0,94 arasında değişmektedir.

DCCQ-A Algılanan Önem Formu "çift kariyer yönetimi" alt boyutunun faktör yükleri 0,87-0,91, "kariyer planlama" alt boyutunun faktör yükleri 0,86-0,93, "duygusal farkındalık" alt boyutunun faktör yükleri 0,89-0,92, "sosyal zekâ ve uyum" alt boyutunun faktör yükleri 0,88-0,93 arasında değişmektedir.

YAKINSAK VE IRAKSAK GEÇERLİK:

DCCQ-A'nın yapı geçerliğini incelemek için DFA'ya ek olarak; yakınsak geçerlik için, AVE ve CR değerleri, iraksak geçerlik için MSV ve ASV değerlerine bakılmıştır. DCCQ-A'nın yakınsak ve iraksak geçerlik değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

ŞEKİL 1: Sporcular için çift kariyer yetkinliği ölçeği; algılanan yetkinlik (A) ve algılanan önem (B) formlarına ilişkin faktör yükleri değerleri.

Ölçeğe ilişkin yakınsak geçerlilik sonuçlarına bakıldığında; her 2 formu içinde tüm CR değerleri ölçeğe ilişkin AVE değerlerinden büyük ve tüm AVE değerlerinin 0,5'ten büyük olduğu görülmektedir. Ölçeğe ilişkin iraksak geçerlilik değerlerine bakıldığında ise her 2 formu içinde tüm MSV değerlerinin, AVE değerlerinden küçük olduğu ve ASV değerlerinin de MSV değerlerinden küçük olduğu görülmektedir (Tablo 2).

GÜVENİRLİK BULGULARI

DCCQ-A'nın Algılanan Yetkinlik Formu'nda yer alan maddelere ait iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) 0,96 (kariyer planlama) ile 0,98 (çift kariyer yönetimi, duygusal farkındalık) arasında; Algılanan Önem Formu'nda yer alan maddelere ait iç tutarlık katsayısı (Cronbach alfa) ise 0,95 (kariyer planlama)

TABLO 2: Sporcular için çift kariyer yetkinliği ölçeğinin MSV, ASV, AVE, CR ve Cronbach alfa değerleri.

Algılanan yetkinlik formu						
Alt boyutlar		MSV	ASV	AVE	CR	α
	Çift kariyer yönetimi	0,55	0,50	0,82	0,98	0,98
	Kariyer planlama	0,49	0,45	0,82	0,96	0,96
	Duygusal farkındalık	0,49	0,42	0,82	0,97	0,98
	Sosyal zekâ ve uyum	0,55	0,42	0,84	0,97	0,97
Algılanan önem formu						
Alt boyutlar		MSV	ASV	AVE	CR	α
	Çift kariyer yönetimi	0,69	0,59	0,79	0,96	0,97
	Kariyer planlama	0,56	0,54	0,79	0,95	0,95
	Duygusal farkındalık	0,56	0,52	0,81	0,97	0,98
	Sosyal zekâ ve uyum	0,69	0,57	0,81	0,97	0,97

MSV: Maksimum paylaşılan varyansın karesi; ASV: Paylaşılan varyansın karesinin ortalaması; AVE: Ortalama açıklanan varyans; CR: Bileşik güvenilirlik; α : Cronbach alfa.

ile 0,98 (duygusal farkındalık) arasında değişmektedir (Tablo 2). DCCQ-A'nın Algılanan Yetkinlik Formu'nda yer alan maddelere ait CR'ye ilişkin değerler ise 0,96 (kariyer planlama) ile 0,98 (çift kariyer yönetimi) arasında; Algılanan Önem Formu'nda yer alan maddelere ait CR'ye ilişkin değerler ise 0,95 (kariyer planlama) ile 0,97 (duygusal farkındalık, sosyal zekâ ve uyum) arasında değişmektedir (Tablo 2).

TARTIŞMA

Bu çalışmayla sporcuların, spor ve eğitim hayatlarını başarılı bir şekilde birleştirmesi için gereken yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla De Brandt, Wylleman, Torregrossai, Schipper-Van Veldhoven, Minelli, Defruyt ve De Knop tarafından geliştirilen DCCQ-A'nın Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmıştır.¹⁷ Bu kapsamda ölçeğin, Algılanan Yetkinlik ve Algılanan Önem olmak üzere her iki formu içinde dört faktörlü olan yapısı (çift kariyer yönetimi, kariyer planlama, duygusal farkındalık, sosyal zekâ ve uyum) DFA ile incelenmiştir. Çalışma kapsamında, ayrıca ölçeğin yakınsak ve ıraksak geçerliliğiyle CR için AVE, MSV, ASV ile CR ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı değerleri de hesaplanmıştır.

Ölçeğin geçerliğine ilişkin DFA'ya ait sonuçlar, De Brandt ve ark.nın önerdikleri özgün modelle ölçeğin Türkçe versiyonunun tutarlı bir yapıda olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, ölçeğin elde edilen uyum iyiliği indeksleri, ölçeğin dört faktörden

oluşan yapısını desteklemektedir. Ölçeğin her iki formu içinde elde edilen uyum indekslerinden ki-kare değerinin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer, Schermelleh-Engel ve ark.na göre kabul edilebilir uyum aralığındadır.²² Bunun yanı sıra çalışmada elde edilen CFI, IFI, NFI ve TLI değerleri Hu ve Bentler'in belirttiği değerlerle kıyaslandığında, mükemmel uyum aralığındadır.²³ SRMR değerlerinin her iki form içinde 0,03 olması, modelin iyi uyum değerlerine sahip olduğunu; RMSEA değerlerinin ise 0,05-0,10 arasında değer alması, kabul edilebilir uyuma sahip olduğunu göstermektedir.²² Elde edilen uyum değerleri ölçeğin, De Brandt ve ark.nın önerdikleri özgün modelle tutarlı bir yapıda olduğunu göstermiştir. Ayrıca yine ölçeğin orijinal çalışmasına benzer olarak, bu çalışmada da ölçeğin 29 maddelik formunun geçerli olduğu saptanmıştır.

Modelin uygunluğuna karar verilirken, uyum indeks değerlerinin yanı sıra faktör yükleri de göz önünde bulundurulmaktadır. Hair ve ark., 0,70'i aşan yüklerin iyi bir yapının göstergesi olduğunu belirtmişlerdir.²⁷ Elde edilen bulgular neticesinde ölçeğin, Algılanan Yetkinlik Formu'nun madde faktör yükleri 0,82-0,94 arasında; Algılanan Önem Formu için madde faktör yükleri ise 0,86-0,93 arasında değişmiş ve modelin iyi tanımlanmış bir yapıda olduğunu göstermektedir.

Yapı geçerliğinde yakınsak geçerliğin sağlandığını söyleyebilmek için ölçeğe ait tüm CR değerlerinin AVE değerlerinden büyük olması ve AVE

değerinin 0,50'den büyük olması gereklidir.²⁸ Bu bağlamda ölçeğin, yakınsak geçerliği için hesaplanan AVE ve CR değerleri her iki form ve tüm alt boyutlar için yakınsak geçerliği destekler niteliktedir (CR>AVE>0,50). Yapı geçerliğinin sınanması için başvurulan diğer bir yöntem de ölçeğin iraksak geçerliği için MSV ve ASV değerlerinin hesaplanmasıdır. Iraksak geçerliğin sağlandığını söyleyebilmek için MSV değerinin AVE değerinden küçük, ASV değerinden ise büyük olması gereklidir.²⁸ Ölçeğin iraksak geçerliği için hesaplanan MSV ve ASV değerleri her iki form ve alt boyutlar için iraksak geçerliği destekler niteliktedir (MSV<AVE; ASV<MSV).

DCCQ-A'nın güvenilirliğinin sınanması için Cronbach alfa iç tutarlık ve CR katsayıları hesaplanmıştır. Hesaplanan iç tutarlık katsayıları Hair ve ark. tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilmektedir.²⁸ Analizler sonucunda elde edilen iç tutarlık katsayılarının, ölçeğin kültürlerarası geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı özgün çalışmasından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer taraftan Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, homojenlik ya da tek boyutluluk hakkında bilgi vermemesi noktasında eleştirilmektedir.²⁹ Ayrıca Erkuş'a göre ölçeğin güvenilirliğinin desteklenmesi açısından, olabildiğince çok yöntemle irdelenmesi gerektiği ifade edilmiştir.³⁰ Bu bağlamda Cronbach alfa iç tutarlık katsayısına bir kontrol aracı olarak, ölçeğin CR için DFA'dan elde edilen faktör yükleri ve hata varyansları kullanılarak, CR katsayısı da hesaplanmıştır.³¹ Güvenirliğin varsayımı için alt sınır olarak CR katsayısının 0,60-0,70 arasında değerler alması beklenmektedir.²⁸ CR'ye ilişkin elde edilen bu sonuçlara dayanarak, ölçeğin oldukça güvenilir olduğu söylenebilir (CR>0,60).

SONUÇ

Çalışmanın genel bulguları, DCCQ-A'nın faktör yapısını ve yapı geçerliliğini destekler niteliktedir. Buradan hareketle, DCCQ-A'nın her iki formu (Algılanan Yetkinlik, Algılanan Önem) için de 29 madde, 4 alt boyutlu Türkçe versiyonunun sporculara

rın spor ve akademik eğitimini başarılı bir şekilde birleştirmesi için gereken yetkinliklerini değerlendirmek amacıyla kullanılabilmesi söylenebilir.

Araştırmanın sonuçlarının yorumlanmasında, bazı sınırlılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Bunlardan biri örneklem grubunun eğitim ve spor hayatlarını birlikte sürdüren sporculardan oluşmasıdır. Gelecek çalışmalarda örneklem grubu, mesleki ve spor kariyerlerini birlikte sürdürmeye çalışan sporculardan oluşturulabilir. Bir diğer sınırlılık ise ölçeğin sadece Türk sporcular üzerinde sınanmasıdır. Gelecek çalışmalarda ölçeğin, faktör yapısının kültürlerarası sınanması, ölçeğin yapısının evrenselliğine ve kültürlerarası değişmezliğine destek sağlayacaktır. Gelecek çalışmaların yanı sıra bir ölçeğin ölçüm aracı olarak kullanılabilirliği, spor ortamındaki işe yararlılığıyla ortaya konur. Bu bağlamda uyarılma çalışması yapılan DCCQ-A'nın özellikle uzun dönemli sporcu gelişiminde, sporcuların çift kariyer süreçlerindeki yetkinliklerinin belirlenmesi ve elde edilecek bilgilerden hareketle gerekli müdahalelerin yapılmasında kullanılabilir.

Bilgilendirme

Yazarlar arasında dergi editörünün isminin bulunması nedeniyle, ilgili çalışmanın değerlendirme süreci konuk editör tarafından yürütülmüştür.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Bu çalışma hazırlanırken tüm yazarlar eşit katkı sağlamıştır.

KAYNAKLAR

1. Wylleman P, De Knop P, Reints A. Transitions in competitive sports. In: Nicholas L, Talbot HM, eds. *Lifelong Engagement in Sport and Physical Activity*. 1st ed. New York: Routledge; 2013. p.81-94. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
2. De Knop P, Wylleman P, Van Hoecke J, Bol-laert L. Sports management - a European approach to the management of the combination of academics and elite-level sport. In: Bailey S, ed. *Perspectives: The interdisciplinary series of Physical Education and Sport Science*. Vol. 1. School Sport and Competition. 1st ed. Oxford: Meyer and Meyer Sport; 1999. p.49-62.
3. European Commission. EU guidelines on dual Careers of athletes. Recommended policy Actions in support of dual Careers in high-performance sport. Brussels: Author; 2012. [\[Link\]](#)
4. Stambulova N. Counseling athletes in career transitions: the five-step career planning strategy. *Journal of Sport Psychology in Action*. 2010;1(2):95-105. [\[Crossref\]](#)
5. Wylleman P, De Brandt K, Defruyt S. GEES Consortium. *GEES Handbook for Dual Career Support Providers (DCSPs)*. Belgium: Brussels; 2017. [\[Link\]](#)
6. Wylleman P, Rosier N. Holistic perspective on the development of elite athletes. In: Raab M, Wylleman P, Seiler R, Elbe AM, Hatzigeorgiadis A, eds. *Sport and Exercise Psychology Research: From Theory to Practice*. 1st ed. London: Elsevier; 2016. p.269-88. [\[Crossref\]](#)
7. Aquilina D. A study of the relationship between elite athletes' educational development and sporting performance. *The International Journal of the History of Sport*. 2013;30(4):374-92. [\[Crossref\]](#)
8. Brown DJ, Fletcher D, Henry I, Borrie A, Emmett J, Buzza A, et al. A British university case study of the transitional experiences of student athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015;21:78-90. [\[Crossref\]](#)
9. Debois N, Ledon A, Wylleman P. A lifespan perspective on the dual career of elite male athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015;21:15-26. [\[Crossref\]](#)
10. Tekavc J, Wylleman P, Ceciç Erpiç S. Perceptions of dual career development among elite level swimmers and basketball players. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015;21:27-41. [\[Crossref\]](#)
11. MacNamara Á, Button A, Collins D. The role of psychological characteristics in facilitating the pathway to elite performance part 1: identifying mental skills and behaviors. *The Sport Psychologist*. 2010;24(1):52-73. [\[Crossref\]](#)
12. Stambulova N, Engström C, Franck A, Linnér L, Lindahl K. Searching for an optimal balance: Dual career experiences of Swedish adolescent athletes. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015;21:4-14. [\[Crossref\]](#)
13. Lupo C, Guidotti F, Goncalves CE, Moreira L, Doupona Topic M, Bellardini H, et al. Motivation towards dual career of European student-athletes. *Eur J Sport Sci*. 2015;15(2):151-60. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
14. Shimamoto K, Tokairin Y, Murakami K, Ishii M. Appraisal of required life skills for athletes: a scale development on college student athletes. *Japanese Journal of Sport Psychology*. 2013;40(1):13-30. [\[Crossref\]](#)
15. Sandstedt SD, Cox RH, Martens MP, Ward DG, Webber SN, Ivey S. Development of the student-athlete career situation inventory (SACSI). *Journal of Career Development*. 2004;31(2):79-93. [\[Link\]](#)
16. Baron-Thiene A, Alfermann D. Personal characteristics as predictors for dual career dropout versus continuation - a prospective study of adolescent athletes from German elite sport schools. *Psychology of Sport and Exercise*. 2015;21:42-9. [\[Crossref\]](#)
17. De Brandt K, Wylleman P, Torregrossa M, Schipper-Van Veldhoven N, Minelli D, Defruyt S, et al. Exploring the factor structure of the dual career competency questionnaire for athletes in European pupil- and student-athletes. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*. 2018;35(1):1-18. [\[Crossref\]](#)
18. Semiz K. Does sports and school run together? A needs analysis of university student-athletes. *Journal of Physical Education and Sports Studies*. 2018;10(2):123-33. [\[Crossref\]](#)
19. Aksu G, Eser MT, Güzeller CO. Faktör analizi. Açılımlayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi ile Yapısal Eşitlik Modeli Uygulamaları. 1. Baskı. İstanbul: Detay Yayıncılık; 2017. p.25-46. [\[Link\]](#)
20. Beaton DE, Bombardier C, Guillemin F, Ferraz MB. Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine (Phila Pa 1976)*. 2000;15;25(24):3186-91. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#)
21. Seçer İ. SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi. 3. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık; 2017. p.29-34. [\[Link\]](#)
22. Schermelleh-Engel K, Moosbrugger H, Müller H. Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*. 2003;8(8):23-74. [\[Link\]](#)
23. Hu LT, Bentler PM. Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*. 1999;6(1):1-55. [\[Crossref\]](#)
24. Kline RB. *Principles and Practice of Structural Equation Modelling*. 4th ed. New York: Guilford Press; 2015. p.74-8. [\[Link\]](#)
25. Tabachnick BG, Fidell LS. *Using Multivariate Statistics*. 6th ed. New Jersey: Pearson; 2012. [\[Link\]](#)
26. George D, Mallery P. *Descriptive statistics. Reliability analysis*. In: *IBM SPSS Statistics 23 Step by Step*. 14th ed. New York: Routledge; 2016. p.245-56. [\[Crossref\]](#)
27. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. *Multivariate Data Analysis*. 7th ed. NJ: Pearson; 2009. [\[Link\]](#)
28. Hair JF, Matthews LM, Matthews RL, Sarstedt M. PLS-SEM or CB-SEM: updated guidelines on which method to use. *Int J Multivariate Data Analysis*. 2017;1(2):107-23. [\[Link\]](#)
29. Gliner JA, Morgan GA, Leech NL. *Sampling measurement and data collection. Research Methods in Applied Settings An Integrated Approach to Design and Analysis*. 3rd ed. New York: Routledge; 2017. p.211. [\[Link\]](#)
30. Erkuş A. Kağıt kaleme dayanan veri toplama araçları. Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci. 4. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2013. p.139. [\[Link\]](#)
31. Yaşlıoğlu MM. Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. [Factor analysis and validity in social sciences: applications of exploratory and confirmatory factor analyses]. *İstanbul University Journal of the School of Business*. 2017;46(özel sayı):74-85. [\[Link\]](#)